

การศึกษาประเภทเนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

ในการศึกษาประเภทรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก มีวัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจลักษณะ เนื้อหา รูปแบบ และส่วนประกอบอื่น ๆ ของรายการ จำนวน 12 รายการ ได้แก่ รายการ กล้าคิด กล้าทำ รายการคิดดีแคท รายการจิวแจ้วเจาะโลก รายการเจ้าขุนทอง รายการซูเปอร์จิว รายการตรุนธรรม รายการทุ่งแสงตะวัน รายการที่มีเพื่อน รายการบัณฑิตน้อย รายการบันทึมหักกะทิ รายการหนูทำได้ และ รายการอัศวินน้อย เฉพาะตอนที่ออกอากาศในเดือน ตุลาคม - พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 รวม จำนวน 48 ตอน โดยนำเสนอผลการสำรวจข้อมูล รายการโทรทัศน์ ดังกล่าว แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นคือ

1. ประเภทเนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก
2. ประเภทรูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก
3. การศึกษาองค์ประกอบอื่น ๆ ของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

ประเภทเนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

เนื้อหา เกมและกีฬา

เนื้อหาเกมและกีฬานั้น สามารถสนองตอบถึง ธรรมชาติของเด็กที่ต้องการจะแสดงความสามารถในการเคลื่อนไหวมากขึ้น จึงมักชอบที่จะเปลี่ยนกิจกรรม ด้วยการเล่น เกม การแข่งขันกีฬา เนื้อหาของเกมและกีฬา ในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก มุ่งเน้นถึงการพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็ก ให้เกิดพลังกำลังและความว่องไว ด้วยการออกกำลังกาย การเล่นกีฬา หรือการแข่งขันเกม เพื่อให้เด็กเกิดความสุขสนาน นอกจากนี้ยังสร้างให้เด็กเกิดควมสามัคคีในหมู่คณะ เมื่อมีการแข่งขันร่วมกันเป็นทีม ในส่วนการแข่งขันเกม ที่เป็นการตอบคำถาม (Quiz show) จะช่วยพัฒนาการทางด้านความคิดของเด็กด้วย

ในส่วนของเกมที่แข่งขันในรายการ สามารถแบ่งออกได้เป็น

1. เกมการแข่งขันที่เน้นทักษะทางด้านร่างกาย

1.1 เกมการแข่งขันที่ทางรายการกำหนดขึ้น ให้ผู้แข่งขันปฏิบัติตามกติกาที่กำหนด ด้วยการใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ช่วยในการแข่งขันเกม เช่น การแข่งขันเกม ที่เน้นทักษะทางร่างกาย ที่พบ

- ช่วง คิดดีเกม ในรายการคิดดีแคท
- ช่วง ซูเปอร์เกม ในรายการซูเปอร์จ้าว
- ช่วง คันท้าอศวิน ในรายการอศวินน้อย

1.2 กีฬา ในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่พบว่า มีเนื้อหาของประเภทกีฬา คือ ช่วง "สิงห์เจ้าสระ" ในรายการ กล้าคิดกล้าทำ โดยเป็นการเผยแพร่ กฎกติกา การแข่งขันว่ายน้ำ โดยมีการสาธิต ให้เห็นขั้นตอนที่ถูกต้อง โดยนักกีฬาทีมชาติ และเด็กที่มีกฬานักกีฬาว่ายน้ำอยู่ในสโมสร

2. การแข่งขันที่เน้นทักษะ ทางด้านความคิด

2.1 การแข่งขันตอบคำถาม โดยผู้แข่งขันที่ร่วมอยู่ในรายการเป็นลักษณะของการแข่งขันที่เรียกว่า " Quiz show " โดยพิธีกรเป็นผู้ตั้งคำถาม และเปิดโอกาสให้ผู้แข่งขัน ได้ตอบคำถามแข่งกัน โดยตัดสินผู้ชนะ ด้วยการดูจากคะแนนสูงสุด

การแข่งขันตอบคำถามลักษณะนี้ พบได้ใน

- ช่วง เส้นทางบัณฑิต ในรายการบัณฑิตน้อย
- ช่วง เกม ในรายการหนูทำได้

2.2 การแข่งขันตอบคำถาม จากเนื้อหาที่เสนอในรายการ โดยให้ผู้ชมรายการเขียนจดหมายหรือโปษณียบัตร เข้ามาในรายการ คำถามตั้งขึ้นจากเนื้อหาที่เสนอในรายการและเฉลยคำตอบ ที่ถูกต้องในสัปดาห์ถัดไป และจะมอบรางวัลให้กับผู้ที่ตอบคำถามถูกต้องด้วย วิธีการจับฉลาก การตอบคำถามลักษณะนี้ พบได้ในช่วง

- คำถามประจำสัปดาห์ ในรายการจ้าวเจ้าจะโลก
- คำถามประจำสัปดาห์ ในรายการที่มีเพื่อน
- ปัญหาหวักะทิ ในรายการบันทึกหวักะทิ

เนื้อหาทางด้านภาษา

ในชีวิตประจำวันปกติ เด็กมีความจำเป็นต้องใช้ภาษาไทย ทั้งในการสื่อสารกับบุคคลอื่น และเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาเล่าเรียน การนำเนื้อหาภาษาไทย มาสอดแทรกในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก นอกจากทำให้เด็กเกิดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของภาษาไทย โดยไม่รู้ตัวแล้ว ยังเป็นประโยชน์ ต่อการใช้ภาษาไทย ของเด็กให้ถูกต้องตามหลักภาษา เกิดความคุ้นเคยกับภาษาไทย โดยใช้พิธีกรของรายการที่เด็กชื่นชอบเป็นผู้นำเสนอ เนื้อหาภาษาที่พบในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เน้นการใช้ภาษาไทยให้ถูกหลักทางภาษา โดยสอดแทรกความสนุกสนาน วิธีการนำเสนอเนื้อหาการใช้ภาษา สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

เนื้อหาทางภาษาโดยตรง (การสอน) พบได้ในรายการเจ้าขุนทองในช่วง สุกกับคำ เป็นการอธิบายคำที่ใช้ในภาษาไทย โดยอธิบายความหมาย วิธีใช้คำ การอ่านที่ถูกต้อง คำที่มักเขียนผิด รวมไปถึงคำพังเพย สุภาษิต ส่วนในช่วง แบ่งกันอ่านสำราญใจ มีเนื้อหาทางด้านภาษาด้วยการสอนโดยตรงเช่นกัน เป็นการแนะนำ หนังสือ ที่มีประโยชน์ มีเนื้อหา การใช้ภาษาที่ดีที่เหมาะสมกับเด็ก โดยทั้ง 2 ช่วงในรายการเจ้าขุนทองนี้ ใช้หุ่นเชิดมือ (Puppet) เป็นตัวเล่าเนื้อหา โดยตรงกับผู้ชม

เนื้อหาทางภาษาโดยอ้อม (เกมการแข่งขัน) โดยการสอดแทรกการใช้ภาษาไทย ด้วยการถาม ตอบ ปัญหา พบได้ในช่วงเกม เส้นทาง บัณฑิต ในรายการบัณฑิตน้อย ซึ่งเป็นการตอบปัญหา ภาษาไทย และความรู้ทั่ว ๆ ไป และช่วงเกมในรายการ หนูทำได้ ซึ่งเน้นการตอบปัญหา การใช้ภาษาไทย โดยการใช้เขาวัว และไหวพริบ รวมทั้ง ความรวดเร็ว ในการตอบคำถาม ตัวอย่างคำถามในรายการหนูทำได้ ในช่วงเกม หนูทำได้

พิธีกร : น้าว่า ไช้ หอม เป็นชื่อของอะไร

เด็ก : กล้วย

พิธีกร : กล้วย ถูกต้องค่ะ

เนื้อหาคณิตศาสตร์

เนื้อหาคณิตศาสตร์ ในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กนั้น เอื้อต่อการฝึกฝนทักษะทางด้านสติปัญญาของเด็ก โดยการประยุกต์ เนื้อหาการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งอยู่ในหลักสูตรการเรียน

ของเด็ก มาเป็นการแข่งขันเกมคณิตศาสตร์ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจว่าการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในห้องเรียนตามปกติ

คณิตศาสตร์ที่พบในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ใช้วิธีนำเสนอผ่านเกมการแข่งขันที่พบ คือ ช่วงเกมเส้นทางบันได ในรายการบันไดน้อย โดยเปิดโอกาสให้เด็กผู้ร่วมรายการคิดคำตอบของโจทย์คณิตศาสตร์ ที่ทางรายการตั้งไว้โดยจะเป็นวิธีการ บวก ลบ คูณ หาร ในตัวเลข ไม่เกินหลักสิบ เพื่อให้เหมาะสมกับวัย ความรู้ ความสามารถ ของเด็กที่เข้าแข่งขัน

เนื้อหาคณิตศาสตร์ ในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก สามารถทำให้เด็กรู้สึกคุ้นเคยกับการคิดเลข โดยมีสีสันของรายการเป็นส่วนประกอบ ช่วยให้เด็กเกิดความสนใจ ซึ่งต่อเนื่องไปถึงการเรียนในห้องเรียน เด็กจะรู้สึกสนุกสนานกับการเรียนคณิตศาสตร์เพิ่มมากขึ้น

เนื้อหา สิ่งแวดล้อม

เด็กมีความสนใจในเรื่องของสิ่งแวดล้อม โดยจะพยายามหาความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว โดยมีความสามารถแยกแยะถึงสิ่งที่พบเห็นในชีวิตปกติและสิ่งที่แตกต่างออกไป การนำเสนอ เนื้อหาสิ่งแวดล้อม นับว่าเป็นส่วนที่สามารถตอบสนองความสนใจของเด็กที่มีต่อสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว

สำหรับเนื้อหารายการโทรทัศน์ สำหรับเด็กที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม เพื่อมุ่งกระตุ้นจิตสำนึก ของเด็กเพื่อให้ตระหนักถึงสถานการณ์ปัจจุบัน ของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวเด็ก รวมไปถึงถึงการร่วมมือ ช่วยกัน รักษา อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่สวยงามตลอดไป

เนื้อหาสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก มีวิธีการนำเสนอ หลากหลายรูปแบบ สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ลักษณะ โดยมีรายละเอียดดังนี้

เนื้อหาสิ่งแวดล้อมในข่าวและสารคดี เป็นการนำเสนอเนื้อหาสิ่งแวดล้อม โดยการถ่ายภาพ และเสียงบรรยายประกอบ พบได้ในช่วง สายน้ำเพื่อชีวิต ในรายการ กล้าคิดกล้าทำ นำเสนอให้เด็กรู้ถึงประโยชน์และคุณค่าของน้ำ การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำและการดำรงชีวิต โดยมีน้ำเป็นสิ่งสำคัญหรือในช่วงเจาะข่าวรายการจิวแจ้วเจาะโลก เป็นการนำเสนอเนื้อหาสิ่งแวดล้อมในลักษณะของการรายงานข่าวให้ข้อมูล มีการสัมภาษณ์แหล่งข่าวประกอบด้วย รายการทุ่งแสงตะวัน เป็นรายการ

ที่เน้นหนักเนื้อหาสิ่งแวดล้อม สิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวเด็ก โดยนำเสนอในรูปแบบสารคดีทั้งรายการ

เนื้อหาสิ่งแวดล้อมในเพลง อาจเรียกได้ว่าเป็นการนำเสนอ เนื้อหาโดยอ้อม ด้วยการสอดแทรก ไว้ในเพลง โดยใช้เพลงเป็นตัวสื่อสารกับเด็ก แทนการบอกเล่าธรรมดา โดยใช้ภาษาที่ง่าย เช่นในช่วง คัดดีซอง ในรายการคิดดีแคท เป็นการร้องเพลงที่ประกอบท่าทางหรือท่าเต้น และสำหรับเพลงสิ่งแวดล้อม พบได้ในรายการทุ่งแสงตะวัน มีเพลงซึ่งแต่งขึ้นใหม่ในแต่ละสัปดาห์ เนื้อหาของเพลงเป็นการสรุป เนื้อเรื่องของสารคดีที่นำเสนอ

เนื้อหาสิ่งแวดล้อมในเกมการแข่งขัน เพื่อให้เด็กเล็ก (5-8 ปี) ได้มีส่วนร่วมในการรับรู้ถึงสภาพแวดล้อมด้วย การนำเสนอเนื้อหาสิ่งแวดล้อมผ่านเกมการแข่งขันจึงเกิดขึ้น ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวของเด็ก เช่น เกมแยกประเภทขยะ เกมปลูกต้นไม้ พบได้ในเกมสิ่งแวดล้อม ในรายการอัศวินน้อย

เนื้อหาสิ่งแวดล้อมในการพูดคุยบอกเล่าโดยตรง เพื่อให้เด็กเกิดจิตสำนึกในเรื่องสิ่งแวดล้อม การนำเสนอเนื้อหามุ่งให้ข้อมูล ความรู้ที่ถูกต้องแก่เด็ก การจัดรายการด้วยการพูดคุยเรื่องสิ่งแวดล้อม โดยตรง พบได้ในช่วง คัดดีเควล รายการคิดดีแคท โดยการสร้างตัวละคร คือ "คุณลูกต้นไม้" เพื่อเป็นตัวแทนในการพูดคุยกับเด็กในเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อม และยังมีคำตอบจดหมายของเด็ก ที่เขียนเข้ามาถามเกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อมด้วย

เนื้อหาการแสดงและดนตรี

ธรรมชาติของเด็ก ยังสนใจในสิ่งที่ทำให้เกิดความเพลิดเพลินสนุกสนาน นอกจากที่รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก จะมุ่งให้ความรู้ แก่เด็กแล้ว ส่วนที่ก่อให้เกิดความบันเทิง แก่เด็กยังเป็นส่วนสำคัญ เนื้อหาการแสดงและดนตรี ในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ล้วนช่วยตอบสนอง ความต้องการทางด้านบันเทิงของเด็ก ในส่วนของผู้ชมรายการ และยังสามารถช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในตัวเองและการกล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้อง แก่เด็กผู้แสดงด้วย พบว่าในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เป็นเวทีที่เป็นโอกาสให้เด็กที่มีความสามารถทางด้านการแสดง ได้แสดงออกซึ่งความสามารถนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงศิลปวัฒนธรรมไทย เช่นการแสดงนาฏศิลป์ ดนตรีไทย หรือการแสดงแบบสากล เช่น การเต้น ประกอบเพลง การเล่นดนตรีสากล นอกจากนั้นยังมีการแสดงละคร อีกด้วย วิธีการนำเสนอเนื้อหา การแสดงและดนตรี ที่ปรากฏในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก สามารถแบ่งออกได้เป็น

การแสดงและดนตรีของเด็ก เป็นการแสดงความสามารถของเด็กทางด้านการแสดงหรือนดนตรี ซึ่งแสดงโดยกลุ่มนักแสดงที่เป็นเด็ก ที่เข้ามาช่วยรายการโดยวิธีต่าง ๆ เช่น การจัดการแสดงหรือนดนตรี จากโรงเรียนต่าง ๆ จากเด็กที่ชนะการประกวดต่าง ๆ จากเด็กที่สมัครเข้ามาแสดงโดยตรงหรือการแสดงจากเด็กที่อยู่ในสโมสรของรายการเด็กนั้น ๆ การแสดงและดนตรีของเด็ก พบได้จากช่วง คิดดีโชว์ ในรายการคิดดีแคท ช่วงเพื่อนชอบเพื่อนโชว์ ในรายการที่มีเพื่อน ช่วงเวทีของเรา ในรายการเจ้าขุนทอง และช่วงเวทีหนูทำได้ ในรายการ หนูทำได้ จะเห็นได้ว่าทั้ง 4 ช่วง ใน 4 รายการที่กล่าวมา เป็นเวทีเปิด สำหรับให้โอกาสเด็กที่มีความสามารถ ใช้ในการแสดง รูปแบบต่าง ๆ

การแสดงและดนตรีของผู้ใหญ่ เป็นการแสดงและดนตรี ซึ่งผู้ใหญ่เป็นผู้แสดง แต่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กเกิดความบันเทิง โดยเป็นการแสดงที่เด็กยังไม่สามารถแสดงเองได้ เช่น การแสดงมายากล การแสดงกายกรรม หรือการเล่นดนตรีคลาสสิกที่ต้องใช้ความสามารถสูง การแสดงของผู้ใหญ่ในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่พบ เช่น ช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์ ในรายการ ซูเปอร์จิว เป็นการแสดงมายากล ของ ฟิลลิปและคณะ หรือ ช่วงเวทีดาว ในรายการเจ้าขุนทอง เป็นการแสดงของแขกรับเชิญที่เป็น นักร้อง นักแสดง มาร่วมแสดงความสามารถร่วมกับหุ่นเชิดมือ (Puppet) ซึ่งเป็น Presenter ในรายการ โดย อาจเป็นการเล่านิทาน ร้องเพลง เล่นดนตรี เป็นต้น

ละคร การแสดงละครที่พบในรายการสำหรับเด็ก ที่เป็นรูปแบบการละคร อย่างชัดเจน คือ ช่วงละครโรงเล็ก ในรายการซูเปอร์จิว เป็นการแสดงละครของเด็ก โดยมีดารารับเชิญเป็นผู้ใหญ่ร่วมเล่นด้วย 1 คน ในทุกตอน เป็นการแสดงแบบจบในตอน หรือสองตอนจบ ลักษณะเด่นของช่วงละครโรงเล็ก ในรายการซูเปอร์จิว คือ เป็นเรื่องราวของเด็กที่มองผู้ใหญ่ จากมุมมองของเด็ก เป็นการเลียนแบบและสะท้อนสิ่งที่เด็กมองเห็นจากผู้ใหญ่ นำเสนอในลักษณะไม่ก้าวร้าว มุ่งความบันเทิงแต่สอดแทรกแนวความคิดด้วย

เนื้อหาศิลปะ ประดิษฐ์

งานศิลปะเป็นสิ่งที่ช่วยกล่อมเกลาจิตใจของเด็กให้มีความอ่อนโยน เด็กสามารถพัฒนาการทางด้านร่างกาย ในส่วนของการใช้มือสร้างงานศิลปะ งานประดิษฐ์ ขึ้นด้วยตัวเอง นอกจากความสามารถในการสร้างงานศิลปะขั้นแล้ว การมีโอกาสพบเห็นงานศิลปะผ่านจอโทรทัศน์ยังทำให้เด็กเกิดความสุนทรีย์อีกด้วย

เนื้อหาศิลปะ ประติมากรรม ที่ปรากฏในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กเป็นเนื้อหาที่ สอดแทรก อยู่ในรายการ โดยเนื้อหา ศิลปะประติมากรรม นอกจากจะเป็นการฝึกฝน ให้เด็กซึมซาบ ถึง ความงดงามของศิลปะแล้ว ยังเป็นการฝึก การใช้เวลาว่างของเด็ก ให้เกิดประโยชน์ในการสร้างงาน ศิลปะอีกด้วย

วิธีการนำเสนอเนื้อหาศิลปะประติมากรรม ในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่พบจะมีอยู่ 2 ลักษณะคือ

การสาธิต งานศิลปะประติมากรรม เป็นการสร้างให้เด็กเกิดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยว กับงานศิลปะประติมากรรม และเด็กสามารถจะทำตามขั้นตอนที่ทางรายการเสนอได้ เช่นในช่วง พบเพื่อน ในรายการที่มีเพื่อน มีการสาธิตการทำตุ๊กตาจากถุงเท้าที่เหลือใช้ ช่วงมุมศิลปะ ในรายการ ที่มีเพื่อน มีการสอนศิลปะ เทคนิคการวาดภาพ จากวิทยากรที่มีความสามารถทางด้านศิลปะ คือ อาจารย์สังคม ทองมี และ สาธิตโดย เด็กชายชองเต๋ ส่วนในช่วงมีน้อยสร้างสรรค์ เป็นการสอนการประติมากรรมสิ่งของต่าง ๆ จากเศษวัสดุเหลือใช้ ให้กลายเป็นสิ่งของที่มีประโยชน์รวม ไปถึง การสอนศิลปะ การวาดภาพ นอกจากนั้นยังพบได้อีก ในรายการทุ่งแสงตะวัน ในตอน " ของเล่นใกล้บ้าน " จะเป็นการใช้วัสดุ จากใบไม้ ต้นไม้มาประติมากรรมทำเป็นของเล่น

การประกวด ในการเสนอเนื้อหาศิลปะประติมากรรม ผ่านการประกวด เพื่อเป็นการ กระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจในการสร้างงานศิลปะ ประติมากรรม โดยส่งงานศิลปะเข้าร่วมประกวดใน รายการตามหัวข้อที่กำหนดขึ้น การประกวดวาดภาพ การประกวดประติมากรรม ออมสิน จากเศษวัสดุ ซึ่งพบได้ในช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์ รายการซูเปอร์จิว นอกจากเด็กจะได้มีโอกาสสร้างสรรค์งานศิลปะ ประติมากรรมแล้ว ยังจะได้มีส่วนร่วมในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กอีกด้วย

เนื้อหาโภชนาการ

อาหารการกินเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของเด็ก ทำให้เด็กเกิดพัฒนาการทาง ด้านร่างกายทำให้เจริญเติบโต และ อาหารที่มีประโยชน์และคุณค่าทางอาหาร ยังทำให้เด็กเกิด พัฒนาการทางด้านสติปัญญาด้วย จากการวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก พบว่ามี เนื้อหาเกี่ยวกับโภชนาการน้อยมากและไม่ได้จัดอยู่ในช่วงใด ช่วงหนึ่งของรายการอย่างชัดเจน แต่จะ สอดแทรกอยู่ตามช่วงแสดง ความสามารถของเด็ก เช่น ช่วงพบเพื่อน ในรายการที่มีเพื่อน หรือ ช่วงเปิดบันทึก ในรายการบันทึกห้วงกะทิ ในตอนที่เด็กเลือกความสามารถ ทางด้านการทำอาหารมา

ลาธิต ซึ่งเป็นการทำอาหารแบบง่าย ๆ ที่เด็ก ๆ สามารถทำได้ เช่น ทำแซนวิช น้ำผลไม้ เป็นต้น

เนื้อหา ข่าว เหตุการณ์ปัจจุบัน

ความสนใจของเด็กที่มีต่อสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวรวมไปถึง ข่าวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยเด็กมีลักษณะที่เสาะแสวงหาความรู้ ความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ ตลอดเวลา นอกจากนั้นเด็กยังมีความสามารถที่จะเข้าใจแนวคิดของสังคมที่อยู่รอบ ๆ ตัวเด็กด้วย ในส่วนของเนื้อหา ข่าว เหตุการณ์ปัจจุบันที่พบในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เห็นได้ว่าเป็นข่าว เหตุการณ์ที่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับเด็กเพื่อเป็นการให้ข้อมูลที่ประโยชน์ ให้เด็กทราบถึงความเป็นไปในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยเน้นเนื้อหาข่าวที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมหรือเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้ หรือ ถ้าข่าวหรือเหตุการณ์นั้นจะเกิดผลกระทบต่อเด็ก จึงเลือกมานำเสนอ โดยวิธีการนำเสนอสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ โดยนำเสนอผ่าน

พิธีกร เป็นผู้บอกหรือรายงานข่าวโดยตรง ด้วยการสอดแทรกขณะที่พิธีกรดำเนินรายการอยู่ เช่น พิธีกรรายการซูเปอร์จิว - ออย่าลิมนะครับน้อง ๆ ส่งภาพเข้ามาประกวดในหัวข้อ ถ้าฉันเป็นฉันจะทำ โดยมีของรางวัลมากมายรอน้อง ๆ อยู่นะครับ กติกาคือ วาดภาพลงในกระดาษ โดยใช้สีอะไรก็ได้ แล้วส่งมาที่” เป็นต้น

ในช่วงของรายการ โดยเป็น สก๊อป เสนอข่าวและเหตุการณ์โดยเป็นการรายงานข่าว เหตุการณ์ ด้วยการถ่ายภาพจากสถานที่จริง พร้อมเสียงบรรยายประกอบ พบได้ในหลาย ๆ ช่วง จากหลาย ๆ รายการเช่น

เจาะข่าว ในรายการ จิวแจ้วเจาะโลก
 บอกข่าวเล่าเรื่อง ในรายการ ที่นี้มีเพื่อน
 ยิ้มแยมเยิ้มเยียน ในรายการ เจ้าขุนทอง
 ลุงฮุกชอกแซก ในรายการ บัณฑิตน้อย
 เปิดหูเปิดตา ในรายการ บ้านทักหัวกะทิ

เนื้อหาความรู้รอบตัว

ความสนใจของเด็กที่มีต่อสิ่งที่อยู่รอบตัวเด็ก ทำให้สามารถนำเกร็ดความรู้หรือสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวมาสร้างทำให้เกิดความรู้แก่เด็ก โดยที่เด็กไม่รู้ตัว แต่เด็กสามารถที่จดจำได้ตลอดไป เพื่อเป็นการเสริมสร้างพัฒนาการทางด้านความคิดของเด็กให้มีเพิ่มมากขึ้น

เนื้อหาความรู้รอบตัว เป็นส่วนที่สอดแทรกอยู่ในทุกช่วงของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก โดยความรู้รอบตัวที่น่าเสนอ เป็นเรื่องที่อยู่รอบ ๆ ตัวเด็ก ไม่ยากเกินความสามารถที่เด็กรับรู้ได้ โดยผู้ผลิตรายการมีวิธีการนำเสนอเนื้อหาความรู้รอบตัวที่แตกต่างกันไป แต่สามารถสรุปได้ว่ารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กทุกรายการมีเนื้อหาความรู้รอบตัว วิธีการนำเสนอเนื้อหา สามารถแบ่งออกได้ดังนี้

ความรู้รอบตัวโดยตรง คือการนำเสนอเนื้อหาความรู้รอบตัวผ่านเนื้อหาช่วงต่าง ๆ ของรายการ เช่น ช่วงสิ่งละอันพันละน้อย ในรายการ เจ้าขุนทอง เป็นช่วงที่บอกถึงเกร็ดความรู้ทั่ว ๆ ไป เกี่ยวกับที่มา ประวัติของสิ่งของต่าง ๆ วิธีใช้ วิธีเก็บและการดูแลรักษา รวมไปถึง วิธีซ่อมแซมอย่างง่าย กับสิ่งของที่ได้พบเห็นหรือใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน หรือในช่วงคุยกันกับปากะป้าบ โดยนำเสนอความรู้ต่าง ๆ ให้เด็กได้รู้จักเข้าใจ เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ซึ่งมีความสำคัญในชีวิตประจำวัน

ความรู้รอบตัวโดยอ้อม คือการนำเสนอเนื้อหา ความรู้รอบตัวผ่านเนื้อหาช่วงต่าง ๆ ของรายการด้วยการสอดแทรก เช่น ในรายการ บันทึกห้วกะทิ สัมภาษณ์ เด็ก ที่ชนะเลิศจากการแข่งขันอิเล็กทรอนิกส์

พิธีกร : เปียโน กับ อิเลคโทน แตกต่างกันอย่างไงครับน้องแชมป์

น้องแชมป์ : อิเลคโทน มันไม่หนักแต่มีเบส

พิธีกร : มีที่เท้าเหยียบเรียกว่า เบส ใช่มั๊ย ครับ

น้องแชมป์ : ใช่ครับ

ความรู้รอบตัวเกี่ยวกับความแตกต่างของเครื่องดนตรี 2 ประเภท โดยสอดแทรกในบทสนทนา ระหว่างพิธีกรกับผู้ร่วมรายการ

เนื้อหาความสัมพันธ์ในครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันที่อยู่ใกล้ชิดและสร้างความอบอุ่นให้แก่เด็กมากที่สุด เนื้อหาในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก สามารถก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดี ขึ้นในครอบครัว ทำให้เด็กรู้สึกผูกพันกับครอบครัว โดยการที่มีโอกาส ได้ทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว ทำให้เด็กรู้สึกผูกพันกับครอบครัว โดยการที่มีโอกาสได้ทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว แสดงความรัก ความเข้าใจ ซึ่งกันและกัน ทำให้เด็กมีพื้นฐานที่สมบูรณ์ และเด็กสามารถพัฒนาการทางด้านอื่น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

จากการศึกษาประเภทเนื้อหา รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ทำให้พบว่า ในเนื้อหาของรายการ มีส่วนที่ช่วย เสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ที่สร้างให้เกิดความผูกพันให้เกิดขึ้น โดยมีการนำเสนอผ่านรูปแบบรายการ รายการใน 3 ลักษณะคือ

การสัมภาษณ์ พูดคุย ในเนื้อหา ซึ่งสร้างให้เกิดความสัมพันธ์ในครอบครัว ที่พบในช่วงครอบครัวซูเปอร์จิว รายการซูเปอร์จิว เป็นช่วงที่เปิดโอกาสให้เด็กและครอบครัว ได้มีโอกาสมา ร่วม รายการโดย การสัมภาษณ์ พูดคุย พร้อมทั้งสาธิต กิจกรรม ที่ทำร่วมกัน เช่น การช่วยกันทำอาหาร เล่นเกมต่อภาพ เป็นต้น

สารคดี พบได้ในรายการ ทุ่งแสงตะวัน ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของเด็กกับสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวเด็ก รวมไปถึงครอบครัวของเด็ก ๆ ด้วย ในสารคดีได้แสดงให้เห็น พฤติกรรมการดำรงชีวิตของเด็ก ที่อยู่ร่วมกับครอบครัว

เกมการแข่งขัน ในช่วงเส้นทางบัณฑิต รายการบัณฑิตน้อย การแข่งขันเกมของเด็ก โดยมีผู้ปกครอง 1 คน จับคู่ ร่วมแข่งขันเกมกับเด็ก โดยอาศัยแนวความคิด เบื้องหลัง ความสำเร็จของเด็ก ส่วนหนึ่งมาจากการสนับสนุนของครอบครัว การแข่งขันเกม ทำให้เด็ก รู้สึกรักและผูกพันกับผู้ปกครองมากยิ่งขึ้น เพราะได้มีโอกาสได้ร่วมกันตอบคำถามและแก้ไขปัญหาสถานการณ์ร่วมกัน

เนื้อหา ธรรมะ คุณธรรม

เพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต การให้ความรู้ความเข้าใจแก่เด็กในเรื่องธรรมะ คุณธรรม ช่วยให้เด็กได้เห็นถึงภาพ ในการประพฤติตนให้ดีงาม ก่อให้เกิดพัฒนาการทางด้านความคิดของเด็ก เพื่อให้เด็กใช้เป็นเครื่องมือในการประพฤติปฏิบัติตน

วิธีการนำเสนอเนื้อหาธรรมะ คุณธรรมในรายการโทรทัศน์ สำหรับเด็ก เพื่อปลูกฝัง
สิ่งที่ตั้งงามให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นคนดี

เนื้อหาในเรื่องธรรมะ คุณธรรม ที่ปรากฏในรายการโทรทัศน์ สำหรับเด็กที่นำเสนอ
โดยตรง ได้แก่ รายการตรุณธรรม ซึ่งมีเนื้อหาของรายการทุกช่วง มุ่งเน้นให้เด็ก ประพฤติปฏิบัติ ใน
สิ่งที่ดี มีคุณธรรม โดยแบ่งการนำเสนอ ออกเป็นช่วง ๆ ของรายการ

- ช่วงเด็กเก่งเด็กดี เป็นการแสดงความสามารถในการพูดปากกฐา ในหัวข้อต่าง ๆ
ที่มีเนื้อหา เกี่ยวกับธรรมะในพระพุทธศาสนา
- ช่วงแสงทองส่องไทย เป็นช่วงหนึ่งในรายการตรุณธรรม ซึ่งเป็นการสาธิตการสอน
วิชา พุทธศาสนา โดยครูที่ได้ส่งผลงานเข้าประกวดกับ ยูวพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย
- ช่วงธรรมะ จาก CD ROM โดยการใช้สื่อ Computer ซึ่งเด็กคุ้นเคยอยู่ในชีวิต
ประจำวัน
- ช่วงชมรมเด็กดี เป็นการเปิดโอกาส ให้เด็กได้ส่งผลงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม
จริยธรรม ที่ทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจ เช่น การเขียนจดหมายย ส่งเข้ามาในรายการ เพื่อเล่า
ความดีที่เด็กได้ประพฤติ ประกวดวาดภาพ การทำความดีหรือเล่นิทานแฝงคุณธรรม

ส่วนเนื้อหาธรรมะ คุณธรรมที่ สอดแทรกอยู่ใน รายการอื่น เป็นการนำเสนอโดย
อ้อม ทำให้เด็กไม่รู้สึกรู้ว่า กำลังถูกสอนเรื่องธรรมะหรือคุณธรรมพอได้ในช่วง นิทานเริงใจ รายการเจ้า
ขุนทอง เป็นการเล่านิทานผ่านการแสดงของหุ่นเชิดมือ (Puppet) ในช่วงท้ายของนิทานจะแสดงให้เห็น
ว่า ตัวละครที่ทำความดีจะได้รับผลตอบแทนดีที่สุดในที่สุด ในขณะที่ตัวละครที่ประพฤติไม่ดี ในท้าย
ที่สุด ต้องได้รับผลตอบแทนจากการกระทำเช่นกัน

เนื้อหาศิลปวัฒนธรรม ความเป็นไทย

ในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ปรากฏเนื้อหา ศิลปวัฒนธรรมความเป็นไทย เพื่อให้
เด็กได้มีโอกาสซาบซึ้ง ถึงศิลปวัฒนธรรมและความเป็นชาติไทย ผ่านเนื้อหารายการโดยสอดแทรกไว้
ตามช่วงต่าง ๆ ของรายการ โดยวิธีการนำเสนอ เนื้อหาศิลปวัฒนธรรมความเป็นไทยนั้น นำเสนอ
แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ

การแสดงนาฏศิลป์ ดนตรีไทย เป็นการแสดงศิลปวัฒนธรรมของไทย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย เช่นการฟ้อนรำ การเซิ้ง เล่นดนตรีไทย ขับร้องเพลงไทยเดิม พบการแสดงความสามารถของเด็กที่มีเนื้อหา ศิลปะวัฒนธรรม ความเป็นไทยได้ใน ช่วงคิดดีใจ รายการ คิดดีแคท ช่วงเพื่อนชอบเพื่อนใจ รายการที่มีเพื่อน ช่วงเวทีของเราในรายการ เจ้าขุนทอง และ ช่วงเวทีหนูทำได้ ในรายการหนูทำได้

การนำเสนอวิถีชีวิตแบบไทย นอกจากการแสดงออกถึง ศิลปะวัฒนธรรม ความเป็นไทย ผ่านการแสดงแล้ว การนำเสนอวิถีการดำรงชีวิตแบบไทย ๆ ก็เป็นอีกลักษณะหนึ่งในการเสนอเนื้อหาสามารถพบ วิถีการดำรงชีวิตแบบไทย พบได้ในรายการทุ่งแสงตะวัน ซึ่งเป็นรายการสารคดีที่มุ่งเน้นความเรียบง่าย ในการใช้ชีวิตของคนในชนบท ที่ยังผูกติดกับวิถีการดำรงชีพแบบไทยแท้ และยังคงปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้จาก เมื่อถึงช่วงเทศกาล ลอยกระทง สงกรานต์ มีการกล่าวถึงรายละเอียดของประเพณี ดังกล่าวนี้นี้ใน รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในเกือบทุกรายการด้วย

สถานที่ท่องเที่ยว ต่างจังหวัด ต่างประเทศ

เพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์ ของเด็กให้กว้างไกล อันสืบเนื่องจากความสนใจของเด็กที่มีต่อสิ่งรอบตัวอย่างไม่จำกัด รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก จึงมีช่วงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งในต่างจังหวัดและต่างประเทศ โดยจะเป็นการแนะนำ ให้ข้อมูล ประวัติความเป็นมา จุดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ เพื่อให้เด็กเกิดความรู้ในขณะเดียวกัน ยังได้รับความเพลิดเพลินอีกด้วย และเมื่อพิจารณาถึงวิธีการนำเสนอ เนื้อหาสถานที่ท่องเที่ยว ต่างจังหวัด ต่างประเทศนั้น จะนำเสนอในลักษณะ สารคดีท่องเที่ยว มีภาพจากสถานที่จริง พร้อมคำบรรยาย จากพิธีกรของรายการ จากการศึกษาประเภทเนื้อหา พบว่า มีรายการต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ สถานที่ท่องเที่ยว ต่างจังหวัด ต่างประเทศ ดังนี้

สถานที่ท่องเที่ยว ต่างจังหวัด ที่พบคือ ช่วง พาเพื่อนเที่ยว รายการหนูทำได้ และช่วง ซูเปอร์จิวพิทักษ์หวานทอง เป็นสารคดีท่องเที่ยว โดยใช้เด็กในจังหวัดนั้น เป็นผู้บรรยายข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่นั้น ๆ ประวัติความเป็นมา จุดสำคัญของสถานที่ ประกอบภาพสถานที่จริง ส่วนช่วง ยิ้มยิ้ม เยี่ยมเยียน รายการเจ้าขุนทองและช่วงลุงชุกชอกแซก เป็นสารคดีสั้น ๆ เกี่ยวกับสถานที่สำคัญต่าง ๆ ที่น่าสนใจ มีภาพจากสถานที่จริงและเสียงบรรยายประกอบโดยมีหุ่น (Puppet) ซึ่งเป็น Presenter ของรายการการเป็นผู้นำเสนอ

สถานที่ท่องเที่ยว ต่างประเทศ จากการศึกษาพบเพียงรายการเดียวที่มีเนื้อหา สถานที่ท่องเที่ยวต่างประเทศ คือ รายการจิวแจ้วเจาะโลก ในช่วงเปิดโลกต่างแดน ซึ่งเป็นการนำเสนอ สารคดีท่องเที่ยว เฉพาะต่างประเทศ โดยให้ข้อมูล ความเป็นมาของสถานที่ต่าง ๆ เปิดความรู้ หรือ ประวัติศาสตร์ของประเทศนั้น ๆ โดยเสนอภาพจากสถานที่จริง

เนื้อหาผู้ใหญ่หรือเด็กที่เป็นตัวอย่างที่ดี

การยกย่องสรรเสริญ ความดี ความสามารถของบุคคลให้ปรากฏ เพื่อให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก ผู้ชมรายการ โทรทัศน์สำหรับเด็ก โดยการเลือกกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เอื้อประโยชน์ต่อเด็ก หรือเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม มานำเสนอ ซึ่งนอกจากบุคคลที่เลือกมานำเสนอ ในรายการจะเป็น ตัวอย่างที่ดีแล้วยังเป็นการสร้างให้เกิดความภาคภูมิใจและยังคงรักษาสิ่งดี ที่ได้รับการยกย่องนี้ตลอดไป ในส่วนของวิธีการนำเสนอเนื้อหา ผู้ใหญ่หรือเด็กที่เป็นตัวอย่างที่ดี มีวิธีการนำเสนอ ในลักษณะของการ สัมภาษณ์พูดคุยกับบุคคลตัวอย่างเหล่านั้น เพื่อเป็นการแนะนำให้รู้จักประวัติ ความเป็นมา ความสามารถที่ควรยกย่อง และความพยายามเพื่อให้เกิดความสำเร็จ นอกจากการสัมภาษณ์แล้ว ยังได้ มีการสาธิตให้เห็นถึงความสามารถหรือกิจกรรม ที่บุคคลตัวอย่างได้กระทำอีกด้วย

เนื้อหาผู้ใหญ่หรือเด็กที่เป็นตัวอย่างที่ดี พบได้ในช่วง

- คิตตี้เกสต์ รายการ คิตตี้แคท
- เด็กเก่งเด็กดี รายการ ตรุณธรรม
- เปิดบันทึก รายการ บันทึกห้วงกะทิ
- เปิดแฟ้มคนเก่ง รายการ จิวแจ้วเจาะโลก
- พบเพื่อน รายการ ที่นี้มีเพื่อน
- เวทีดาว รายการ เจ้าขุนทอง
- สานจินตนาการ รายการ กล้าคิดกล้าทำ

ในรายการเหล่านี้พบว่า เป็นการหยิบยกเรื่องราวของเด็ก เยาวชนหรือผู้ใหญ่ (บางครั้งอาจเป็นนักแสดง นักร้อง) ที่มีความรู้ ความสามารถด้านต่าง ๆ ที่น่าสนใจ และควรค่าแก่การนำมาเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ชมรายการ โดยพิธีกรเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์โดยมีทั้งการสัมภาษณ์ในสถานที่จริงและเชิญบุคคลตัวอย่างมาร่วมรายการใน studio

เนื้อหาวิทยาศาสตร์

นอกจากความสนใจในสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวของเด็กแล้ว เด็กยังมีความสามารถคิดเหตุ และผลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ ที่เกิดขึ้น อันนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจในเรื่องวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็น ส่วนหนึ่งในวิชาเรียนของเด็ก ซึ่งในการนำเสนอเนื้อหาวิทยาศาสตร์ ผ่านทางรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก จึงมีการนำเสนอด้วยภาพและเสียงให้เกิดความน่าสนใจ และให้เด็กซึมซาบวิชาวิทยาศาสตร์ โดยที่เด็กไม่รู้ตัว แต่จะสามารถจดจำได้ตลอดไป ทำให้เด็กเกิดพัฒนาการทางด้านความคิดอีกด้วย

ในช่วงต่าง ๆ ของรายการไม่มีช่วงที่นำเสนอเนื้อหาวิทยาศาสตร์อย่างชัดเจนนัก แต่ เป็นในลักษณะสอดแทรกในช่วงของรายการ จากการศึกษาประเภทเนื้อหา พบว่า มีเนื้อหา วิทยาศาสตร์สอดแทรกอยู่ในรายการเด็ก 3 รายการ โดยมีวิธีการนำเสนอ 3 ลักษณะ

ช่วงคิดดีใจควส รายการคิดดีแคท เป็นช่วงตอบจดหมายที่เด็กเขียนเข้ามาในรายการ โดยมีการตอบจดหมายในเรื่องที่เด็กสงสัย เช่น เรื่องการย่อยอาหาร นอกจากมีการอธิบายให้เด็กเข้าใจ ถึงขั้นตอนตั้งแต่เริ่มรับประทานอาหาร ไปจนถึงขับถ่ายออกมา และ มีภาพ VTR จำลอง กระบวนการ เพื่อให้เด็กเข้าใจง่ายขึ้นด้วย

ช่วงसानจินตนาการ รายการกล้าคิดกล้าทำ นำเสนอในรูปแบบของการสาธิตหรือการ ทดลองทำจริงจากเด็กที่ได้รับเชิญมาร่วมรายการ นอกจากเด็กเข้าใจขั้นตอน กลไก การทำงานของ สิ่งต่าง ๆ แล้ว เด็กยังได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติเองด้วย อย่างเช่น ตอนการเข้าชมโรงงานบรรจุอาหาร กล่องแช่แข็ง เป็นต้น

ช่วงคุยกันกับปากะป๊าบ รายการบัณฑิตน้อย ปากะป๊าบเป็นหุ่นเปิดลิทีเลียง นำ เสนอความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งมีความสำคัญในชีวิตประจำวัน โดยใช้ภาพ Graphic Computer เข้ามาประกอบ เพื่อเป็นการอธิบายถึงเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์ให้เด็กเข้าใจได้ง่ายขึ้น

จากการศึกษาประเภทเนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กนั้น พบเนื้อหาทั้ง 16 ลักษณะ โดยเนื้อหาทั้งหมดสอดแทรกอยู่ในรายการ โดยที่นำเสนอทั้งในรูปแบบการเสนอโดยตรง เช่น การพูดคุย การสอน การสาธิต หรือ การนำเสนอเนื้อหาทางอ้อม เช่น ในการแข่งขัน การ แสดง เพลง เป็นต้น โดยที่เนื้อหาทั้ง 16 ลักษณะสามารถก่อให้เกิดพัฒนาการทั้งทางด้าน ร่างกาย และ สติปัญญา รวมไปถึงสามารถตอบสนองลักษณะพฤติกรรม ความสนใจของเด็กในวัย

7 - 11 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักที่สำคัญของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

ประเภทรูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

จากภาคศึกษารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กจำนวน 12 รายการ พบว่ารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในปัจจุบันมีรูปแบบการนำเสนอ 4 รูปแบบ

1. รายการนิตยสารทางอากาศ (Magazine)
2. รายการข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน (New and Current Affair)
3. รายการสารคดี (Feature)
4. รายการเกมโชว์ (Game Show)

โดยในแต่ละรูปแบบมีรายละเอียดแตกต่างกันดังต่อไปนี้

รายการนิตยสารทางอากาศ (Magazine) คือรายการที่มีรูปแบบและเนื้อหาที่หลากหลายด้วยการแบ่งรายการออกเป็นช่วง มีการเชื่อมโยงรายการให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Unity) ด้วยพิธีกรของรายการ

รูปแบบรายการนิตยสารทางอากาศที่พบในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กยังสามารถแบ่งออกได้เป็น

1. รายการนิตยสารทางอากาศ (Theme Magazine) เป็นรายการที่มีเนื้อหาสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งรายการ แตกต่างกันแต่เพียงรูปแบบการนำเสนอ รายการลักษณะนี้ที่พบคือ รายการกล้าคิดกล้าทำ ซึ่งมีแนวคิดหลักในการนำเสนอรายการ เพื่อให้เด็กมีความกล้าแสดงออก ในสิ่งที่เด็กอยากทำ โดยที่ผู้ผลิตรายการ ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า " เพื่อฝึกฝน ความกล้าแสดงออก อาชีพที่อยากเป็นในอนาคต ความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก โดยตัวเค้าเองทำไม่ได้ แต่สื่อมวลชนสามารถทำได้ " (สัมภาษณ์ : 13 ธันวาคม 2539) โดยมีช่วงต่าง ๆ ของรายการดังนี้

ช่วงสถานจินตนาการ	สัมภาษณ์พูดคุย เด็กที่มาช่วยรายการ
ช่วงปฏิบัติการ	สัมภาษณ์พูดคุย วิทยากรที่เชิญมาให้ความรู้ในรายการ สาธิตกิจกรรมที่เด็กสนใจ ให้เด็กได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติจริง

ส่วนรูปแบบการนำเสนอรายการกล้าคิดกล้าทำ มีทั้งการสัมภาษณ์ พูดคุย การสาธิต และฝึกปฏิบัติจริง ซึ่งพบรูปแบบเหล่านี้ได้ใน ช่วงสถานจินตนาการและช่วงกีฬา

รายการครอบครัวธรรม มีแนวคิดหลักในการนำเสนอรายการ ที่จะสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้กับเด็กในเรื่องธรรมะคุณธรรม โดยการนำเสนอในรูปแบบที่หลากหลาย ดังที่ผู้ผลิตรายการได้กล่าวไว้ว่า - คิดว่าเด็ก ๆ ควรจะได้สัมผัสธรรมะ เพราะช่วยกล่อมเกลาจิตใจช่วยในการดำรงชีวิต ก็เลยคิดว่าอยากทำเพื่อเด็ก และเน้นด้วยว่าเป็นธรรมะสำหรับเด็ก และคิดว่าถ้าปลูกฝังตั้งแต่เด็กได้คงดี - (สัมภาษณ์ : 30 พฤศจิกายน 2539)

ในส่วนของรูปแบบการนำเสนอรายการครอบครัวธรรม

ช่วงเด็กเก่งเด็กดี รูปแบบ การแสดงความสามารถของเด็ก และการสัมภาษณ์พูดคุย

ช่วงแสงทองส่องไทย รูปแบบ การสัมภาษณ์ พูดคุย และการสาธิต การสอน

ช่วงธรรมะจาก CD ROM รูปแบบ สารคดีสั้น ๆ ผ่าน จอคอมพิวเตอร์

ช่วงชมรมเด็กดี รูปแบบ การแสดงออกของเด็ก และการสัมภาษณ์พูดคุย

รายการบันทึกห้วงกะทิ เป็นลักษณะของรายการนิตยสารทางอากาศที่มีเนื้อหาสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันทั้งรายการ โดยที่เป็นการส่งเสริมการกระทำกิจกรรมที่ดี การแสดงความคิดเห็นของเด็กผ่านทางรายการซึ่งผู้ผลิต รายการได้กล่าวถึง แนวความคิดในการผลิตรายการไว้ว่า - ต้องการยกย่องความสามารถของเด็กในปรากฏ ให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กคนอื่น ให้เด็กเกิดความภูมิใจและจะรักษาสິงเหล่านี้ไว้ตลอดไป - (สัมภาษณ์ : 28 พฤศจิกายน 2539)

ส่วนรูปแบบการนำเสนอรายการบันทึกห้วงกะทิ สามารถแบ่งออกได้เป็นช่วง ๆ ดังนี้

ช่วง กะทิทอล์ค รูปแบบ การสัมภาษณ์ Vox Pop ความคิดเห็นของเด็ก

ช่วง เปิดบันทึก รูปแบบ สัมภาษณ์ พูดคุย ความสามารถของเด็ก

ช่วง เปิดหูเปิดตา รูปแบบ สกู๊ป สารคดีสั้น สถานที่น่าสนใจ เรื่องน่ารู้ทั่ว ๆ ไป

ช่วง ปัญหาห้วงกะทิ รูปแบบ ตอบคำถาม

2. รายการนิตยสารทางอากาศ ที่มีความหลากหลายในเนื้อหา (Variety Magazine) เป็นรายการที่มีทั้งรูปแบบและเนื้อหาที่แตกต่างกัน แต่รวมอยู่ในรายการเดียวกัน โดยการแบ่งรายการออกเป็นช่วง ๆ มีการเชื่อมโยงต่อเนื่อง รายการ โดยพิธีกร

จากการศึกษาพบว่า มีรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่มีรูปแบบในลักษณะ Variety Magazine มีดังนี้ รายการคิดดีแคท ซึ่งผู้ผลิตรายการคิดดีแคท ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า " ลักษณะของรายการ เป็นรายการ วาไรตี้ สำหรับเด็ก คือต้องการทำรายการสำหรับเด็ก เพราะ ณ เวลาที่เริ่มรายการในตลาดยังไม่มีรายการเด็กมากนัก และมองไปว่า รายการสำหรับเด็กทั่ว ๆ ไปมีน้อยมาก ส่วนมากจะเป็นรายการวัยรุ่น และรายการผู้ใหญ่ ก็เลยคิดว่าจะทำรายการเด็กขึ้นมาสักรายการ "

(สัมภาษณ์ : 19 มกราคม 2540)

ซึ่งรูปแบบในการนำเสนอของรายการคิดดีแคทนั้น มีทั้งการสัมภาษณ์พูดคุย การแสดงของเด็ก การสาธิต เกมการแข่งขันและข่าวสารคดีสั้น

คิดดีเกม	นำเสนอในรูปแบบ	การแข่งขันเกมโชว์ของเด็ก
คิดดีโชว์	นำเสนอในรูปแบบ	การแสดง ทั้งของเด็ก และ ผู้ใหญ่
คิดดีซอง	นำเสนอในรูปแบบ	การร้องเพลง ประกอบลีลาท่าทาง
คิดดีควอส	นำเสนอในรูปแบบ	สนทนา ตอบจดหมายของเด็ก
คิดดีเกสต์	นำเสนอในรูปแบบ	สัมภาษณ์พูดคุย กับแขกรับเชิญ รวมไปถึงการแสดงความสามารถของแขกรับเชิญ เช่น ร้องเพลง เต้นรำ เล่านิทาน เป็นต้น
เบรท์เคย์ปาร์ตี้	นำเสนอในรูปแบบ	ร้องเพลงอวยพรให้เด็กที่มีวันครบรอบวันเกิด

รายการซูเปอร์จิว มีลักษณะแนวคิด ในการผลิตที่คล้ายคลึงกับรายการคิดดีแคท ดังที่ ผู้ผลิตรายการได้กล่าวไว้ว่า " เป็นรายการคุณภาพสำหรับเด็ก แต่รูปแบบจะเป็นสาระแต่ออกมาในรูปแบบของความบันเทิงเพราะเด็กจะรับง่ายมากกว่า เน้นความหลากหลายของรายการ แต่ช่วงมีช่วงของรายการเยอะ และค่อนข้างไปคนละอย่าง เพราะอยากให้เด็กที่อยู่ทางบ้านได้มีส่วนร่วมในรายการ "

(สัมภาษณ์ : 29 พฤศจิกายน 2539)

ส่วนรูปแบบในการนำเสนอรายการซูเปอร์จิว นั้น มีทั้งการสัมภาษณ์ พูดคุย การแสดงของเด็ก ละคร การสาธิต เกมการแข่งขัน และข่าวสารคดีสั้น ๆ

ซูเปอร์เกม	นำเสนอในรูปแบบ	การแข่งขันเกมโชว์ของเด็ก
ซูเปอร์จิวตะลุยขวานทอง	นำเสนอในรูปแบบ	สารคดีท่องเที่ยวต่างจังหวัด

ครอบครัวซูเปอร์จิว นำเสนอในรูปแบบ สัมภาษณ์พูดคุย กับเด็กและครอบครัว
และการแสดงกิจกรรมที่ทำร่วมกันในครอบครัว

กิจกรรมสร้างสรรค์ นำเสนอในรูปแบบ การประกวดความสามารถของเด็กด้าน
ต่าง ๆ

ละครโรงเล็ก นำเสนอในรูปแบบ ละคร นำแสดงโดยเด็ก

ตามใจเด็ก นำเสนอในรูปแบบ กิจกรรมที่เด็กสนใจ โดยไม่มีการจำกัดทั้ง
รูปแบบ และ เนื้อหา

รายการที่มีเพื่อน * เป็นรายการที่มีลักษณะที่หลากหลาย เป็นวาไรตี้ * คือลักษณะ
ของรายการโดยรวม จากผู้ผลิตรายการ (สัมภาษณ์ : 28 พฤศจิกายน 2539) โดยที่เด็กสามารถ
แสดงออกในลักษณะต่าง ๆ ได้อย่างไม่จำกัดในรายการ

สำหรับรูปแบบในการนำเสนอรายการที่มีเพื่อน

ช่วงพบเพื่อน นำเสนอในรูปแบบ การสัมภาษณ์ พูดคุย

ช่วงเพื่อนชอบเพื่อนโซวี่ นำเสนอในรูปแบบ การแสดงของเด็ก

ช่วงบอกข่าวเล่าเรื่อง นำเสนอในรูปแบบ Scoop ข่าว หรือ สารคดีสั้น

รายการบันเทิงน้อย เป็นรายการนิตยสารทางอากาศ ที่มีความหลากหลายในเนื้อหา
และรูปแบบ โดยผู้ผลิตรายการ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบรายการไว้ว่า * เป็นรายการที่รวมเอารูป
แบบหลาย ๆ รูปแบบรวมไว้ โดยเรามีทั้ง เกม สารคดี ท่องเที่ยว ตามสถานที่ต่าง ๆ โดยใช้หุ่นเป็น
Presenter และยังมีปากะป๊าป ซึ่งเป็นหุ่นเปิดตัวสี่เหลี่ยม ๆ เคยดูใช่ไหมคะ เป็นตัวนำเสนอเนื้อหาใน
ช่วงนี้ * (สัมภาษณ์ : 3 มกราคม 2540)

จะเห็นได้ว่ารายการบันเทิงน้อย มีทั้งการใช้การแข่งขันเกม สารคดี เป็น สก๊อป สั้น ๆ
จากนอกสถานที่ และใช้หุ่นเป็น Presenter ประกอบการนำเสนอด้วย จึงเรียกได้ว่าเป็นรายการ
นิตยสารทางอากาศ ที่มีเนื้อหาและรูปแบบที่หลากหลาย

รูปแบบรายการบันเทิงน้อย สามารถแบ่งออกได้เป็นช่วง ๆ

ช่วงเส้นทางบันเทิง นำเสนอในรูปแบบ เกมการแข่งขัน

ช่วงลุงชุกชอกแซก นำเสนอในรูปแบบ สก๊อป ข่าว สารคดีสั้น

ช่วงคุยกันกับปากะป๊าป นำเสนอในรูปแบบ พูดคุย บอกเล่า ความรู้

รายการหนูทำได้ เป็นอีกรายการหนึ่งซึ่งจัดอยู่ในรูปแบบนิตยสารทางอากาศ ที่มีความหลากหลายในเนื้อหาและรูปแบบ โดยผู้ผลิตรายการและพิธีกร ได้กล่าวถึงแนวความคิดในการจัดรายการในรูปแบบนี้ว่า “เด็กที่มาร่วมรายการจะได้ มีโอกาสแสดงความสามารถ แสดงความกล้า แสดงความคิดเห็น นำเสนอสิ่งต่าง ๆ ผ่านรายการ ในช่วงต่าง ๆ ที่มีลักษณะแตกต่างกัน”
(สัมภาษณ์ : 4 กุมภาพันธ์ 2540)

หนูทำได้เป็นรายการที่รวมเอารูปแบบของรายการ หลายประเภทมารวมกันไว้ด้วยการแบ่งช่วงของรายการเป็นช่วงสั้น ๆ โดยการใช้พิธีกร เป็นผู้เชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน

รูปแบบรายการหนูทำได้ ซึ่งเป็นนิตยสารทางอากาศ (Variety Magazine) ประกอบไปด้วยช่วง ๆ ต่าง ๆ ดังนี้

ช่วงการแสดง นำเสนอในรูปแบบ การแสดงของเด็ก
ช่วงเกม นำเสนอในรูปแบบ การแข่งขันตอบปัญหา
ช่วงขงดีที่โรงเรียนของหนู นำเสนอในรูปแบบ Scoop สารคดีสั้น
ช่วงทำดีถวายในหลวง นำเสนอในรูปแบบ สัมภาษณ์ Vox Pop
ช่วงพาเพื่อนเที่ยว นำเสนอในรูปแบบ Scoop สารคดีสั้น
ช่วงเวทีหนูทำได้ นำเสนอในรูปแบบ การแสดงของเด็ก

เห็นได้ว่าจากจำนวนรายการโทรทัศน์ทั้งหมดที่ทำการศึกษา จำนวน 12 รายการ พบว่า มีถึง 9 รายการ ที่จัดอยู่ในรายการ รูปแบบ นิตยสารทางอากาศ ส่วนอีก 3 รายการนั้น จัดอยู่ในรูปแบบ ข่าวและเหตุการณ์ ปัจจุบัน 1 รายการ คือรายการ จิวแจ้วเจาะโลก รายการสารคดี 1 รายการ คือ รายการทุ่งแสงตะวัน และรายการอัศวินน้อย จัดอยู่ในรายการรูปแบบ เกม การแข่งขัน

2. รายการข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน (News and Current Affair) พบว่า รายการจิวแจ้วเจาะโลก เป็นรายการเดียวที่มีรูปแบบรายการเน้นหนัก ที่การนำเสนอข่าวสาร และเหตุการณ์ ตัวที่ผู้ผลิตรายการได้ให้สัมภาษณ์ ไว้ว่า “ ลักษณะของรายการ คือ ข่าว นำเสนอข่าวสารสำหรับเด็ก และปรับเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ให้เข้ากับยุคสมัย ” (สัมภาษณ์ : 21 พฤศจิกายน 2539)

สำหรับการนำเสนอข่าวสารและเหตุการณ์ปัจจุบันใน รายการจิวแจ้วเจาะโลก แบ่งออกได้ดังนี้

ช่วงเจาะข่าว เป็นเรื่องราว ข่าวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่อยู่ในความสนใจ โดยนำเสนอ ในรายการในลักษณะที่เป็นกลาง โดยมีเนื้อหาที่ชมได้ตั้งแต่เด็กไปจนถึงพ่อแม่ผู้ปกครอง

ช่วงเปิดแฟ้มคนเก่ง บุคคลที่มีความน่าสนใจ ทั้งกลุ่มเด็กที่มีความสามารถ และผู้ใหญ่ที่สามารถเป็นแบบอย่างให้เด็กได้ เน้นประเด็นเรื่องความพยายาม การสร้างสรรค์ตัวเองของแขก รับเชิญ เพื่อให้ประสบความสำเร็จในชีวิต

ช่วงเปิดโลกต่างแดน สารคดีท่องเที่ยว เจาะต่างประเทศ โดยมีข้อมูล ความเป็นมาของสถานที่ เกร็ดความรู้ หรือประวัติศาสตร์ของประเทศนั้น

3. รายการสารคดี (Feature) จากการศึกษา เนื้อหารายการโทรทัศน์ สำหรับเด็ก พบว่า รายการทุ่งแสงตะวัน จัดเป็นรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่มีรูปแบบ การถ่ายทอดเนื้อหาผ่าน รูปแบบ รายการสารคดี โดยเน้นการใช้ชีวิต อยู่ในธรรมชาติ สภาพการใช้ชีวิตอยู่กับสิ่งแวดล้อม ในแต่ละตอนมีสารคดี 2 เรื่อง แต่ละเรื่องอาจมีความต่อเนื่อง หรือ แยกออกจากกันโดยเด็ดขาดก็ได้ จุดเด่นของการนำเสนอรายการสารคดีทุ่งแสงตะวันคือ มีการแต่งเพลง และ ให้เด็กมีบทบาทเป็นผู้นำ ในการเสนอรายการและเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดชีวิต ส่วนพิธีกรเป็นผู้สรุปให้ผู้ชม ได้ทราบอีกครั้ง ในช่วงท้ายของรายการ มีการแต่งเพลงประกอบใหม่ทุกตอน เป็นการสรุปรวบยอดความคิด เพื่อให้ตรงกับเนื้อเรื่องของสารคดีที่นำเสนอ

4. รายการเกม การแข่งขัน (Game Show) รายการอัศวินน้อย นับเป็นรายการ สำหรับเด็กที่มีรูปแบบการนำเสนอทั้งรายการ ในลักษณะของเกม การแข่งขัน โดยผู้ผลิตรายการ อัศวินน้อย พูดถึงรายการนี้ไว้ว่า "อยากมีรายการเด็กที่ให้เด็กได้มา แสดงความสามารถ แสดงความเป็นธรรมชาติของเด็กออกมาที่ไม่ใช่การแสดง เพราะการแสดงเรามีบทให้เค้า แต่ให้เค้าแสดงความเป็นตัวของตัวเอง ก็เลยทำรายการ อัศวินน้อย ในลักษณะของเกมโชว์ ซึ่งเกมโชว์ ก็จะมีทีมที่ศึกษา ข้อมูล เกี่ยวกับ เด็กก่อน " (สัมภาษณ์ : 13 ธันวาคม 2539)

โดยมีการแข่งขันเกม ตลอดทั้งรายการ โดยการแข่งขัน เกม ออกเป็น 3 เกม ดังนี้ เกมแข่งขันใส่เสื้อเกราะ เน้นทักษะในการดำรงชีวิตประจำวันของเด็ก โดยแข่งขันกันใส่เสื้อที่ทางรายการเตรียมไว้ เกมค้นหาอัศวิน ฝึกฝนทักษะในส่วนที่เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองหรือครอบครัวได้ เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง เช่น การใส่ถุงเท้า ปลอกหมอน พับผ้าห่ม เป็นต้น

เกมรอบชนะเลิศ (สิ่งแวดล้อม) เพื่อเป็นการเสริมสร้างการเจริญเติบโต และ การเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวของเด็ก เช่น การเก็บขยะ การจัดแยกสิ่งของ

จากการศึกษาประเภทรูปแบบรายการโทรทัศน์ทั้ง 12 รายการแล้วพบว่า

รายการนิตยสารทางอากาศ เป็นรูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่บรรจุเนื้อหา รายการไว้หลากหลาย และครบทุกลักษณะเนื้อหา เนื่องมาจากรูปแบบของรายการสามารถเอื้อให้ นำเนื้อหาที่หลากหลายมารวมไว้ในรายการได้ การเลือกจัดรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในรูปแบบรายการ นิตยสารทางอากาศ (Magazine) จึงเป็นรายการในรูปแบบที่สามารถเสนอเนื้อหาให้ตรงกับความต้องการในเนื้อหาที่หลากหลายของเด็กได้

รายการข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน เป็นรูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่เลียนแบบมาจากลักษณะการนำเสนอในรายการข่าว (News and Current Affair) ของผู้ใหญ่ แต่นำมาประยุกต์ให้เข้ากับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กโดยการเลือกเสนอข่าวสารที่มีความเกี่ยวข้อง ส่งผลกระทบต่อ หรือ ใกล้ชิดกับเด็ก เพื่อเป็นการสนองความต้องการในด้านการแสวงหาข่าวสารของเด็ก

รายการสารคดี ที่พบจากการศึกษารูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก รายการทุ่งแสงตะวัน เป็นรายการที่น่าเสนอเนื้อหารายการผ่านรูปแบบสารคดี ซึ่งเนื้อหาที่พบในรายการสารคดี ส่วนมาก คือเนื้อหา สิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ในครอบครัว ศิลปวัฒนธรรมความเป็นไทย ซึ่งเป็นเนื้อหาที่สามารถตอบสนองความสนใจของเด็กที่มีต่อสิ่งรอบ ๆ ตัว นอกจากนั้นยังมีเนื้อหาอื่น ๆ สอดแทรกอยู่บ้างในรายการสารคดี ขึ้นอยู่กับ หัวข้อ (Topic) ของรายการในแต่ละตอน

รายการเกมโชว์ (Game Show) เป็นรูปแบบรายการที่สร้างความสนุกสนานให้แก่เด็กผู้ชม และ เด็กผู้ร่วมรายการ และ ยังสามารถสอดแทรกความรู้ความบันเทิงให้แก่เด็กได้ด้วย เนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในรายการ มักเป็นการนำเสนอเนื้อหาในวิชาเรียนของเด็กมาสร้างเป็นคำถามให้เด็กเกิดความสนใจมากกว่าการเรียนปกติในห้องเรียน การเปิดโอกาสให้เด็กได้เคลื่อนไหวร่างกาย และ แก้ไขปัญหาทำให้เด็กเกิดพัฒนาการทางด้านร่างกายและ ความคิดอีกด้วย

การศึกษาองค์ประกอบอื่น ๆ

พิธีกร

พิธีกรรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ทำหน้าที่นำผู้ชมเข้าสู่ส่วนต่าง ๆ ของรายการ ทำหน้าที่ต่อเชื่อมรายการ สัมภาษณ์ พุดคุย ทำกิจกรรมร่วมกับผู้ร่วมรายการ สำหรับการวิเคราะห์รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก พบว่า พิธีกรของรายการมีส่วนสำคัญในการดึงดูดให้เด็กเกิดความสนใจ เป็นสัญลักษณ์ของรายการ และ มักนิยมใช้พิธีกรที่เป็นผู้หญิง ลักษณะร่าเริง แจ่มใส และใจดี ให้ความรู้สึกอบอุ่น และ ทำให้เด็กรู้สึกอยากใกล้ชิด

การศึกษารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กทั้ง 12 รายการ ทำให้พบว่า มีลักษณะของพิธีกรที่ปรากฏในรายการเด็กดังต่อไปนี้

พิธีกรผู้หญิง รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กนิยมใช้พิธีกรที่เป็นผู้หญิงทำหน้าที่ดำเนินรายการ โดยสามารถสื่อสารกับเด็กได้ดี อ่อนโยน ใจดี ในขณะที่วัยกันยังมีความร่าเริง สดใส ช่วยให้บริการของรายการอบอุ่น แต่แฝงไว้ด้วยความสนุกสนาน พิธีกรรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เช่น อรพรรณ วัชรพล รายการที่มีเพื่อน นิรมล เมธิสุวกุล รายการทุ่งแสงตะวัน เป็นต้น

พิธีกรผู้ชาย ในการเลือกพิธีกรสำหรับรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่เป็นผู้ชาย เพราะต้องการให้บริการของรายการ ตลก สนุกสนาน โดยใช้พิธีกรที่มีบุคลิกร่าเริง สามารถสื่อสารกับเด็กได้ดี และมักเป็นบุคคลมีชื่อเสียงที่เด็ก ชื่นชอบ เช่น รายการบันทึกห้วงกะทิ พิธีกร คือ สมพล ปิยพงษ์ศิริ หรือ เมทนี บุรณศิริ พิธีกร รายการอัศวินน้อย เป็นต้น

พิธีกรเด็ก พบว่ามีเพียงรายการเดียวที่มีพิธีกรเป็นเด็ก คือรายการ จิวแจ้ว เจาะโลก โดยผู้ผลิตรายการได้ให้ข้อมูลในส่วนนี้ไว้ว่า " เหตุที่เลือกพิธีกรเป็นเด็ก เพราะภาพของเด็ก ในการสื่อสารระหว่างเด็กกันเองได้ดีกว่า เป็นแบบอย่างที่เด็กอยากเป็นแบบเค้าบ้าง " เห็นได้ว่า รายการ จิวแจ้วเจาะโลก มีพิธีกรที่เป็นเด็ก เพราะต้องการให้เด็กมีโอกาสได้สื่อสารกันเอง นำเสนอเรื่องราวของเด็ก ผ่านตัวเด็กเอง เพื่อทำให้เกิดความรู้สึกใกล้ชิด และ รู้สึกเป็นพวกเดียวกัน

พิธีกรหุ่น นอกจากพิธีกรที่เป็นผู้หญิง ผู้ชาย และ เด็กแล้ว หลายรายการ ยังได้ใช้พิธีกรที่เป็นหุ่นมาช่วยเสริม เพื่อสร้างสีสัน รวมทั้งความสนุกสนานให้แก่รายการอีกด้วย รายการเจ้าขุนทอง มีพิธีกรรายการเป็นหุ่น เจ้าขุนทอง (นกขุนทอง) เป็นพิธีกรประจำรายการ และ ยังมีตัวละครอื่น ๆ ที่เป็นหุ่นร่วมรายการด้วย โดยการใช้นุ่นเป็นการนำเสนอที่กลายเป็นเอกลักษณ์ของรายการ

ส่วนหุ่นที่เป็นผู้ช่วยพิธีกร ในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก นิยมใช้สัตว์ที่น่ารัก และ ตั้งชื่อหุ่นให้เข้ากับบุคลิกด้วย เช่นรายการตรูณธรรม มีหุ่นนกเงือกช่างพูด ชื่อ - คุณจ้อ - เป็นผู้ช่วยพิธีกร รายการที่มีเพื่อน มีหุ่นหนูใส่ชุดสีแดง ฉลาด ช่างพูดช่างคุย ชุกชวน ชื่อ - พี่หนูแดง - เป็นต้น

สถานที่จัดรายการ

ในการศึกษาสถานที่จัดรายการ พบว่า สถานที่จัดรายการนับว่าเป็นส่วนประกอบอีกส่วนหนึ่งในรายการ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของรายการ รวมไปถึงการใช้สถานที่จัดรายการ เป็นส่วนหนึ่งในเนื้อหาของรายการด้วย สถานที่จัดรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ

การผลิตรายการในห้องส่ง (Studio) เป็นฉากที่จัดขึ้น มีสีสันสดใส ดึงดูดความสนใจของเด็ก ในส่วนของเวทียังสามารถเลือกประโยชน์ต่อการดำเนินรายการ โดยมีพื้นที่ให้สอยสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ส่วนนี้ รายการที่ผลิตในห้องส่งมีสิ่งที่ขาดไม่ได้คือ ผู้ชมเข้าร่วมชมใน studio ด้วย โดยผู้ชมเป็นเด็กเกือบทั้งหมด และมีผู้ปกครองปะปนอยู่บ้าง รายการที่นิยมผลิตใน studio มักเป็นรูปแบบเกมโชว์ การแสดง สัมภาษณ์ พูดคุย ซึ่งสามารถจัดวางอุปกรณ์ประกอบฉาก ความคุมแสง เสียงได้ดีกว่า การถ่ายทำนอกสถานที่

การผลิตรายการนอกสถานที่ (Out Door) เนื้อหาของรายการมักเป็นตัวกำหนดให้ถ่ายทำจากสถานที่จริง เช่น รายการสารคดีทุ่งแสงตะวัน เป็นการถ่ายทำ Out Door จากสถานที่จริงทั้งสิ้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็น ต่างจังหวัด สวน ทุ่งทุ่ง ซึ่งได้กลายมาเป็นเอกลักษณ์ของรายการในที่สุด หรือ รายการจิวแจ้วเจาะโลก ที่มีรูปแบบเป็นรายการข่าว จึงต้องผลิตรายการจากสถานที่จริงที่เป็นแหล่งข่าว

การผลิตรายการทั้งในและนอกสถานที่ (Studio and Out Door) คือรายการที่ถ่ายทำทั้งใน Studio และ Out Door รายการที่ใช้สถานที่จัดรายการลักษณะดังกล่าวนี้มักเป็นรายการ นิตยสารทางอากาศ (Magazine) ซึ่งลักษณะของรายการ สามารถบอกให้ทราบว่าเป็นรายการที่มีความหลากหลายทั้งเนื้อหาและรูปแบบ ในส่วนของสถานที่จัดรายการ จึงมีความหลากหลาย เช่นเดียวกับ เนื้อหาและรูปแบบ การผลิตรายการลักษณะนี้ เป็นการตัดต่อรายการที่ถ่ายทำจากสถานที่ต่าง ๆ ทั้งภายในห้องส่ง และนอกสถานที่ เข้าไว้ด้วยกัน จึงขึ้นอยู่กับความสามารถของพิธีกร ที่จะสามารถเชื่อมโยงรายการให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียว (Unity) เพื่อไม่ให้ผู้ชมเกิดความสับสนได้

วันเวลาออกอากาศ

นอกจากการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กให้มีเนื้อหาและรูปแบบที่ตอบสนองความพึงพอใจของเด็กแล้ว การจัดวางรายการไว้ในวันเวลาที่เหมาะสมนับว่าเป็นสิ่งสำคัญอีกประการที่ไม่ควรละเลย การจัดช่วงวันและเวลาในการออกอากาศให้ตรงกับช่วงเวลาที่เด็กได้มีโอกาสชมรายการ นับว่าเป็นส่วนช่วยผลักดันให้เด็กได้สามารถชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กได้มากขึ้น

จากการศึกษาวันเวลาออกอากาศ ของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก 12 รายการ ทำให้พบว่า สามารถจำแนกลักษณะของวันเวลาออกอากาศ รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ออกได้เป็น 3 ลักษณะคือ

ออกอากาศทุกวัน รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ออกอากาศทุกวัน มีเพียงรายการเดียวคือ รายการเจ้าขุนทอง ในเวลา 7.20 - 7.45 น. เป็นช่วงเวลาเช้าก่อนที่เด็กเข้าเรียน โดยเด็กที่ต้องออกจากบ้านแต่เช้าก่อนเวลา 7.20 น. มีโอกาสได้ชมรายการเจ้าขุนทองที่โรงเรียน กรณีที่โรงเรียนเปิดโทรทัศน์ให้ชมในตอนเช้าก่อนเข้าเรียน ส่วนเด็กที่สามารถไปโรงเรียนหลังเวลา 7.45 น. ได้ (โรงเรียนใกล้บ้าน หรือ ต่างจังหวัด) มีโอกาสได้ชมรายการเจ้าขุนทองที่บ้าน ก่อนเดินทางไปโรงเรียน แต่ถ้าไม่มีโอกาสได้ชมในวันที่ต้องไปโรงเรียน ในวันเสาร์และวันอาทิตย์ เด็กยังมีโอกาสได้ชมรายการเจ้าขุนทองอีก เพราะมีรายการออกอากาศทุกวัน

ออกอากาศช่วงเย็น วันจันทร์ ถึง ศุกร์ เนื่องจากในวันจันทร์ถึงศุกร์ เด็กซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของรายการต้องไปโรงเรียน การออกอากาศรายการจึงจำเป็นต้องออกอากาศในช่วงเย็นหลังจากที่เด็กเลิกเรียนแล้ว ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาประมาณ 16.30 - 18.00 น. โดยที่รายการมี

ความยาวไม่เกิน 30 นาที ออกอากาศสัปดาห์ละ 1 ครั้ง รายการที่ออกอากาศในช่วงวันเวลานี้ ได้แก่ รายการกล้าคิดกล้าทำ ที่มีเพื่อน บัณฑิตน้อย บ้านที่กั๊กกะที ดรุณธรรม และ หนูทำได้

ออกอากาศช่วงเช้า วันเสาร์อาทิตย์ เป็นวันที่สามารถจัดรายการโทรทัศน์อยู่ในช่วงเช้าจนถึงเวลาสายได้ เพราะเป็นเวลาที่เด็กกลุ่มเป้าหมายมีโอกาสที่ได้ชมรายการ เนื่องจากไม่ต้องไปโรงเรียน เวลาที่จัดรายการ เริ่มตั้งแต่เวลา 7.00 น. จนถึงเวลาประมาณ 11.30 น. จึงหมดช่วงของรายการเด็ก แบ่งออกได้เป็นรายการ ความยาวไม่เกิน 30 นาที ได้แก่รายการ จิวแจ้วเจาะโลก ทุกสัปดาห์ และ อัครวินน้อย ส่วนรายการที่มีความยาวถึง 60 นาที ได้แก่รายการซูเปอร์จิว และ คิดดีแคท

เพลงประกอบ

รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก นอกจากที่ประกอบไปด้วยเนื้อหา รูปแบบ พิธีกร สถานที่จัดรายการแล้ว เพลงประกอบรายการนับว่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งที่สร้างให้เด็กจดจำ แสดงถึงเอกลักษณ์ของรายการ นอกจากนั้นยังสามารถสอดแทรกแนวความคิดในการผลิตรายการไว้ในเพลงประจำรายการอีกด้วย เด็กที่ติดตามชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กเป็นประจำ มีความสามารถในการร้องเพลงประจำรายการได้ ยังทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินจากความบันเทิงที่ได้รับจากเพลงประกอบรายการอีกด้วย

เนื้อหาของเพลงประกอบรายการ กล่าวถึงความสดใส งดงาม คุณสมบัติลักษณะที่เป็นธรรมชาติของเด็ก เช่น ความซุกซน อยากรู้อยากเห็น รวมไปถึงการสอดแทรกคุณธรรมความดีที่เด็กควรกระทำ

เพลงประกอบรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กสามารถที่สอดแทรกเนื้อหาที่ต้องการสื่อสารให้เด็กรู้ โดยอาศัยเพลงเป็นสื่อ ซึ่งเด็กสามารถจดจำและกระทำตามได้ดีกว่าการสื่อสารด้วยคำพูดธรรมดา

สำหรับในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ไม่มีเพลงประจำรายการ (Theme) มีการใช้ดนตรีเปิดในช่วงที่สำคัญหรือต้องการเร้าอารมณ์ ให้คล้อยตามหรือเกิดความสนุกสนาน เช่นในรายการซูเปอร์จิว ไม่มีเพลง Theme ประจำรายการ แต่เมื่อถึงช่วงการแข่งขันเกม มีการใช้ดนตรีที่มี

จังหวะสนุกสนานประกอบด้วย

นอกจากเนื้อหาและรูปแบบรายการที่ทำให้เด็กเกิดความพึงพอใจแล้ว องค์ประกอบของรายการ ยังเป็นส่วนเสริมที่ช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกพึงพอใจเพิ่มมากขึ้น เมื่อองค์ประกอบส่วนต่าง ๆ นั้น ตรงกับความพึงพอใจที่มีอยู่ของเด็ก รายการที่มีความแตกต่างกันในส่วนปลีกย่อยของแต่ละรายการยังเป็นส่วนที่สร้างให้เกิดลักษณะของเอกลักษณ์ที่เป็นหนึ่งเดียว ของแต่ละรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กอีกด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย